

روند شکل گیری ملل متحد و اداره حقوق بشر

از حدود سال 1941 میلادی که اطلاعات دقیقی در مورد جنایات نازی ها در آلمان هیتلری و سرزمین های اشغالی به دنیای خارج درز کرد، فکر و عزم ایجاد سازمان ها و تعهدات بین المللی برای حفظ صلح جهانی قوت گرفت (منشور اتلانتیک در آگوست 1941، اعلامیه ملل متحد در ژانویه 1942 و پیشنهادات دامبارتون اوکس برای تاسیس سازمان ملل متحد در سپتامبر و اکتبر 1944). با پایان گرفتن جنگ جهانی دوم و آگاهی از ویرانی های وحشتناک آن (55 میلیون کشته، 27 میلیون زخمی، نابودی بسیاری کشورها و شهرها و 1/5 تریلیون دالر خسارت)، اهداف ارزشمند سازمان ها و تعهدات بین المللی فوق بیش از پیش نمایان شد. کوره های آدم سوزی، افشای جنایات جنگی در دادگاه نورنبرگ، راه پیمائی مرگ باتا آن، و نتایج بمباران های اتمی هیروشیما و ناکازاکی به فکر و عزم جدید جهانی برای حفظ صلح در دنیا کمک کرد.

در 26 جون 1945 میلادی منشور ملل متحد توسط نمایندگان 50 کشور موسس سازمان ملل متحد در سانفرانسیسکو به امضا رسید. اگر چه در پیشنهادات دامبارتون اوکس برای تاسیس سازمان ملل متحد به موضوع حقوق بشر اشاره ای گذرا شده بود، ولی آگاهی از توانائی انسان در نابودی و انجام اعمال وحشیانه، منجر بر اصرار و ابرام شدیدی بر شناسائی حقوق اساسی انسانها گردید. در حقیقت در اثر اصرار نمایندگان کشورهای کوچک و بسیاری از سازمان های غیر دولتی بود که موضوع حقوق بشر بطرق زیر در مقدمه و ماده اول منشور سازمان ملل متحد گنجانده شد:

مقدمه: « با تأیید مجدد ایمان به حقوق اساسی انسانها، کرامت و ارزش شخص انسان، حقوق برابر مردان و زنان و کشورهای بزرگ و کوچک».

ماده اول: «... پیشبرد و گسترش احترام به حقوق بشر و آزادی های اساسی برای همه بدون توجه به نژاد، جنسیت، زبان و مذهب».

پیشنهاد تدوین یک سری اصول جهانی حقوق بشر که بدوا از طرف کشورهای پاناما، مکزیک، شیلی، و کوبا ارائه شده بود مورد تأیید گسترده همه کشورها قرار گرفت و توافق گردید که تدوین « اسناد بین المللی حقوق » یکی از اولین وظایف سازمان جدید التاسیس باشد.

تاسیس کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل

در اولین جلسه شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل که در تاریخ 16 فوریه 1946 در لندن منعقد شد، قطعنامه تاسیس کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل به تصویب رسید. وظیفه این کمیسیون ارائه پیشنهادات، توصیه ها و گزارشات در موارد زیر به کنسول اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل بود:

(الف) اسناد بین المللی حقوق

(ب) اعلامیه یا میثاق جهانی در مورد آزادی های مدنی، وضعیت زنان، آزادی اطلاعات و موارد مشابه

(پ) حمایت از اقلیت ها

(ت) جلوگیری از تبعیض بر مبنای نژاد، جنسیت، زبان و مذهب

در این جلسه، اعضای هسته اولیه کمیسیون حقوق بشر انتخاب شدند ولی بعدا در جلسه 29 آوریل تا 20 می 1946، ترکیب نهائی کمیسیون مرکب از 18 عضو از کشورهای استرالیا، بلژیک، بلاروس، چین، شیلی، مصر، فرانسه، هندوستان، لبنان، پاناما، فلپین، اوکراین، اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، یوگسلاوی، اوروگونه، بریتانیا و ایالات متحده آمریکا انتخاب شدند. سپس کمیسیون از دبیر کل سازمان ملل تقاضا نمود که کلیه اطلاعاتی که در زمینه وظایف

کمیسیون در جهان وجود دارد، جمع آوری گردد. پیرو این تقاضا بود که بخش حقوق بشر در دبیرخانه سازمان ملل تاسیس گردید. شورای اقتصادی و اجتماعی در 21 جون 1946 شرایط، نحوه کار و عضویت در کمیسیون حقوق بشر را تصویب نمود.

تهیه و تدوین اعلامیه جهانی حقوق بشر
تهیه و تدوین اعلامیه جهانی حقوق بشر در هشت (8) مرحله، و حدود دو سال به طول انجامید. در این مدت، هر یک از نکات اعلامیه توسط نمایندگان با عقاید متفاوت از اروپای شرقی و غربی گرفته تا تمدنهای آسیایی و امریکایی، از سیستم های حقوقی آنگلو ساکسون و لاتینی گرفته تا معتقدات مذهبی و فرهنگی خاور میانه، همگی مورد بحث های مهیج و پر حرارت قرار گرفت (عکس ها از آرشیو سازمان ملل متحد).

مرحله 1 - اولین جلسه کمیسیون حقوق بشر (لیک ساکس - نیویورک، 27 ژانویه تا 10 فوریه 1947)
در اولین جلسه کامل کمیسیون حقوق بشر، افراد زیر به عنوان هیات مدیره انتخاب شدند:

آمریکا - رئیس ه متحد ایالات از (Eleanor Roosevelt) روزولت النور خانم - 1
وی همسر فرانکلین روزولت رئیس جمهور فقید آمریکا در دوران جنگ جهانی دوم است. تهیه، تدوین و تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر تحت هدایت و نظارت این زن متواضع و معتقد به کرامت انسانی انجام پذیرفته است. وی از طرف بسیاری از صاحب نظران به عنوان با نفوذترین زن قرن بیستم شناخته شده است.

از فرانسه - نایب رئیس Rene Cassin² - آقای پروفیسور رنه کاسن
وی پروفیسور حقوق مدنی و متخصص در حقوق بین الملل به ویژه حقوق بشر در دانشگاه پاریس بود. او زندگی را وقف دفاع از حقوق مردان، زنان و کودکان کرده بود بطوریکه در دهه 1920 وی را پدر یتیمان فرانسه می خواندند. در سال 1968 جایزه صلح نوبل را بخاطر تهیه اولین پیش نویس کامل اعلامیه جهانی حقوق بشر دریافت نمود.

از لبنان - گزارشگر Charles Habib Malik³ - پروفیسور چارلز حبیب مالک
وی دکتر فلسفه از دانشگاه هاروارد و معتقد به تعریف حقوق بشر از منظر حقوق طبیعی بود. او در عین حال، رئیس شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل و در سال 1948 که اعلامیه جهانی حقوق بشر مورد بررسی مجمع عمومی قرار گرفته بود، رئیس کمیته سوم (اجتماعی، انسانی و فرهنگی) بود. وی در شکل گیری و تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر نقش حیاتی ایفا نموده، در سال 1951 به ریاست کمیسیون حقوق بشر و بعدا به ریاست مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید.

از چین - نایب رئیس Chang⁴ Peng Chung - آقای پروفیسور پنگ چونگ چنگ
وی دکتر مطالعات چین از دانشگاه کلمبیا و در مدت تهیه و تدوین اعلامیه صدای قوی کشورهای آسیایی بود. او از هرگونه یکجانبه گرایی جلوگیری میکرد و بسیاری از مشکلات عقیدتی و انشائی اعلامیه را از طریق مذاکره و گاهی حتی با طنز حل و فصل کرد.

استاد حقوق بین الملل دانشگاه مک گیل کانادا و John Peter Humphrey آقای پروفیسور جان پیتر هامفری
رئیس بخش حقوق بشر دبیرخانه سازمان ملل اگرچه رسماً عضو هیات مدیره کمیسیون و کمیته تهیه پیش نویس نبود، ولی وی تهیه کننده مدارک اولیه چهار صد و هشت صفحه ای و اولین پیش نویس اعلامیه برای کمیته تهیه پیش نویس بوده است. او در خلال بحث ها نیز، نقش میانجی با ارزشی بین فلسفه های مختلف را ایفا نمود.
اعضای کمیسیون پس از بحث های مفصل در مورد شکل و محتوای اسناد بین المللی حقوق، خود را در مقابل انبوهی از اطلاعات و مدارک یافتند و تصمیم گرفتند که یک کمیته تهیه پیش نویس مرکب از نمایندگان هشت کشور استرالیا، شیلی، چین، فرانسه، لبنان، اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، بریتانیا و ایالات متحده آمریکا تشکیل داده، و به همراه رئیس بخش حقوق بشر دبیرخانه، مسئولیت تهیه یک پیش نویس جهانشمول را به عهده گرفتند. شورای اقتصادی و اجتماعی بعدا این پیشنهاد را تأیید کرد.

مرحله 2 - اولین جلسه کمیته تهیه پیش نویس (لیک ساکس - نیویورک، 9 تا 25 جون 1947)
در این جلسه، دو پیش نویس مورد مقایسه قرار گرفتند. اولی پیش نویس رئوس اسناد بین المللی حقوق بشر که توسط رئیس بخش حقوق بشر دبیرخانه سازمان ملل تهیه شده بود و در بر گیرنده تمامی حقوق های پیشنهاد شده در پیش نویسهای بین المللی، قانون اساسی کشورها، پیشنهادات اعضای کمیسیون حقوق بشر، سازمانهای غیر دولتی و افراد علاقمند بود. دومی پیش نویسی که نماینده بریتانیا در کمیسیون برای تصویب در مجمع عمومی پیشنهاد کرده بود. این دو پیش نویس از نظر فرم اولیه اسناد حقوق بشر مقایسه شدند و تصمیم گرفته شد که پیش نویس بخش حقوق بشر دبیرخانه سازمان ملل، مبنای کار قرار گیرد. برخی از نمایندگان معتقد بودند که فرم اسناد حقوق بشر باید به صورت اعلامیه (دارای وزن اخلاقی و بدون تعهد حقوقی برای کشورهای عضو سازمان ملل) باشد و برخی دیگر معتقد بودند که فرم آن باید به صورت میثاق (دارای تعهد حقوقی برای کشورهای عضو سازمان ملل که آنرا قبول می کنند) باشد. پس از بحث های فراوان، کمیته به این نتیجه رسید که بهترین فرم، یک اعلامیه کلی با مفاهیم عمومی و متعاقب آن یک یا چند میثاق با حقوق های مشخص می باشد. از اینرو کمیته پیش نویس تصمیم گرفت دو سند را تهیه و به کمیسیون حقوق بشر پیشنهاد نماید - یکی پیش نویس اولیه یک اعلامیه جهانی برای اصول کلی، و دیگری پیش نویس

اولیه یک میثاق بین المللی حقوق بشر برای متعهد نمودن کشورهای امضاء کننده آن. در این جلسه از پروفیسور رنه کاسن خواسته شد تا بر مبنای پیش نویس اولیه پروفیسور جان پیتز هامفری، پیش نویس کامل اعلامیه جهانی را تهیه نماید.

مرحله 3 - دومین جلسه کمیسیون حقوق بشر (ژنو - سوئیس، 2 تا 17 دسامبر 1947) در این جلسه که بسیاری از سازمانهای غیر دولتی و حتی افراد علاقمند نیز حضور داشتند، این فکر و اندیشه که اسناد حقوق بشر متشکل از سه قسمت یعنی یک اعلامیه، یک میثاق، و معیارهای اجرا باشد، قوت گرفت. خانم النور روزولت تاخیر در تشکیل جلسات را غیر قابل قبول می دانست و اعضای کمیسیون را تشویق می کرد تا بجای نطق های طولانی تبلیغاتی، بر روی هدف کمیسیون یعنی تهیه و تدوین اعلامیه متمرکز شوند. برخی از اعضا کمیسیون تا روزی 18 ساعت کار می کردند. پس از مباحثات زیاد، توافق شد که اگر چنانچه اعلامیه، بعنوان مقدمه میثاق (و نه بجای آن) مطرح گردد، مورد پذیرش بسیاری از دولت های طرفدار میثاق قرار خواهد گرفت. حاصل کار این جلسه، به «پیش نویس ژنو» معروف شد و جهت اظهار نظر برای همه دولتهای عضو سازمان ملل ارسال شد.

مرحله 4 - دومین جلسه کمیته تهیه پیش نویس (لیک ساکس - نیویورک، 3 تا 21 می 1948) در این جلسه، نظراتی که از سوی بسیاری از دولت های عضو سازمان ملل در مورد «پیشنهاد ژنو» ارائه شده بود، یکایک مورد بررسی قرار گرفت. پیشنهادات سازمان ملل در مورد آزادی اطلاعات، پیشنهادات اعضای کمیسیون در باره وضع زنان و اعلامیه حقوق و وظایف انسان که در نهمین کنفرانس بین المللی کشورهای آمریکایی در مارچ تا می 1948 در بوگوتا - کلمبیا تشکیل شده بود، نیز مورد بررسی قرار گرفت. در این جلسه، پیش نویس میثاق بطور کامل باز نویسی شد ولی به علت کمی وقت، فقط قسمتی از پیش نویس اعلامیه باز نویسی شد و معیارهای اجرا اصلا مورد بررسی قرار نگرفت.

مرحله 5 - سومین جلسه کمیسیون حقوق بشر (لیک ساکس - نیویورک، 24 می تا 18 جون 1948) در این جلسه، اعضای کمیسیون مجددا یکایک مواد اعلامیه را مورد بررسی قرار دادند و توانستند اعلامیه را تلخیص و بطور کامل باز نویسی کرده و آنرا بدون رای مخالف تصویب نمایند. ولی کمیسیون وقت نداشت که پیش نویس میثاق را که کمیته باز نویسی کرده بود، و یا معیارهای اجرا را بررسی نماید. گزارش این جلسه و پیش نویس اعلامیه جهانی به شورای اقتصادی و اجتماعی فرستاده شد.

مرحله 6 - تصمیم شورای اقتصادی و اجتماعی شورای اقتصادی و اجتماعی در جلسه 25 و 26 اگوست 1948 ژنو که با حضور همه اعضا شورا تشکیل شده بود، پس از استماع مواضع یکایک اعضا، تصمیم گرفت که پیش نویس اعلامیه جهانی حقوق بشر را به همراه کلیه مدارک و گزارش ها ئی که از سومین جلسه کمیسیون حقوق بشر دریافت کرده بود و نیز صورت جلسه مذاکرات شورای اقتصادی و اجتماعی را برای مجمع عمومی ارسال دارد.

مرحله 7 - بررسی پیش نویس در کمیته سوم مجمع عمومی مجمع عمومی در جلسه 24 سپتامبر 1948 در پاریس، پیش نویس اعلامیه جهانی حقوق بشر را برای بررسی جامع و دقیق به کمیته سوم مجمع عمومی (کمیته اجتماعی، انسانی و فرهنگی) ارجاع نمود. کمیته سوم از 30 سپتامبر تا 7 دسامبر 1948 جمعا 85 جلسه را صرف بحث و بررسی درباره پیش نویس اعلامیه جهانی حقوق بشر نمود. در این مدت، 168 اصلاحیه رسمی درباره مواد مختلف پیش نویس، توسط کشورهای عضو سازمان ملل ارائه گردید. کمیته سوم، ابتدا پیش نویس را بطور کلی و سپس یکایک مواد را به تفصیل مورد بررسی قرار داد.

در قسمت بررسی های کلی، نماینده ایالات متحده گفت: این اعلامیه فقط اولین قسمت از اسناد حقوق بشر منشور ملل متحد است که می بایستی توسط میثاق حقوق بشر که بصورت قرارداد لازم الاجرا تنظیم شده، و مقررات اجرایی داشته باشد تکمیل گردد. نماینده نروژ گفت: اعلامیه طوری طرح شده است که استانداردهای اخلاقی را بجای تعهدات قانونی می نشاند. وی تائید نمود که حقوق بشر را نباید در حیطه اختیارات داخلی دولت ها محسوب نمود. نماینده پاکستان گفت: لازم است که مردم دنیا وجود یک قانون را برای رفتار متمدنانه در روابط بین المللی و امور داخلی خود بپذیرند. نماینده فیلیپین گفت: هدف اصلی اعلامیه، فقط دستیابی به موفقیت اخلاقی نیست بلکه قادر نمودن همه انسانها به شناخت حقوق و از اینرو شخصیت خود می باشد. وی تائید نمود که انسان می بایستی احساس کند که قوای مجریه، مقتنه و قضائیه نمیتوانند حقوق اساسی او را خدشه دار نمایند. نماینده شیلی گفت: تجاوز به حقوق شناخته شده در اعلامیه به معنی تجاوز به اصول سازمان ملل است. نماینده فرانسه گفت: اعلامیه، تفسیر معتبر منشور ملل متحد بوده و با تصویب آن، موضوع حقوق بشر دیگر یک موضوع داخلی نبوده بلکه یک نگرانی بین المللی است. وی اظهار امیدواری کرد که اعلامیه، بیان حقوق همه انسانهای جهان - و نه فقط 58 کشور عضو سازمان ملل، بوده باشد. نماینده لبنان گفت: هیچ کشوری نمی تواند اصول اعلامیه را بدون تجاوز به مبانی منشور ملل متحد مورد تجاوز قرار دهد. نمایندگان بلژیک، چین و فرانسه پیش نویس اعلامیه را به جهت اینکه مصالحه ای بین نظرات بسیاری از دولت ها بود، ستودند. نماینده آفریقای جنوبی گفت: اعلامیه در شکل فعلی آن، پا را از حد حقوق عمومی قابل قبول فراتر گذاشته است. نماینده عربستان سعودی گفت: اعلامیه عمدتا بر مبنای فرهنگ غربی استوار است که در بسیاری

از موارد با الگوی فرهنگی کشورهای شرقی متفاوت است ولی این بدان معنی نیست که اعلامیه مخالف الگوی فرهنگی کشورهای شرقی است، حتی اگر با آن مطابقت نداشته باشد. وی در پایان خواستار تغییر و تعدیل حق ازدواج « بدون هیچگونه محدودیت مذهبی» و نیز خواستار حذف عبارت «حق آزادی تغییر مذهب و عقیده» شد، و آنها را زیاده از حد خواند. نمایندگان عراق، سوریه، بولیوی، ونزوئلا و دانمارک نظر نماینده عربستان سعودی را تأیید نمودند ولی نماینده هندوستان گفت که قانون اساسی هندوستان حق تغییر مذهب را مجاز شمرده و این در مورد مسلمانان هندوستان نیز صادق است. وی گفت قبول نظر نماینده عربستان سعودی یک « فاجعه» است. نماینده فرانسه گفت که یکی از مهمترین جلوه های آزادی عقیده، آزادی تغییر عقیده است. نماینده شوروی گفت: پیش نویس اعلامیه فاقد سه شرط لازم یعنی ضمانت آزادی برای همه با در نظر گرفتن حق حاکمیت دولت ها، ضمانت حقوق بشر با توجه به شرایط اقتصادی، اجتماعی و ملی هر کشور، و شرح وظایف شهروندان نسبت به کشورشان، مردمشان و دولتشان می باشد. نمایندگان بلاروس و اوکراین نظرات مشابهی ارائه نمودند.

پس از بررسی های کلی، اعضای کمیته سوم در جلسه 94 (5 اکتبر 1948) موافقت نمودند که فقط مواد اعلامیه جهانی حقوق بشر را به تفصیل بررسی نماید زیرا که دو سند دیگر (میثاق و معیارهای اجرا) هنوز آماده بررسی نبودند. با این وجود، کمیته سوم از ارائه نظرات در مورد دو سند دیگر اسناد بین المللی حقوق جلوگیری نکرد. کمیته سوم در جلسه 168 (30 نوامبر 1948)، پیشنهاد نماینده لبنان را برای برقراری یک سوکمیته تصویب نمود. سوکمیته می بایستی کلیت اعلامیه جهانی حقوق بشر را فقط از نظر « ترتیب، هماهنگی، یک نواختی و فرم» بررسی نموده و نتیجه را به کمیسیون سوم گزارش نماید. هم چنین از سوکمیته خواسته شد تا یک گروه پنج نفره زبان متشکل از زبانهای رسمی سازمان ملل تشکیل داده و متن اعلامیه به این زبان ها را دقیقاً مورد باز بینی و کنترل قرار دهند. سوکمیته متشکل از نمایندگان استرالیا، بلژیک، چین، کوبا، اکوادور، فرانسه، لبنان، لهستان، اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، بریتانیا، و ایالات متحده آمریکا طی ده جلسه از 1 تا 4 دسامبر 1948 هر یک از مواد اعلامیه را با دقت باز بینی و کنترل نمود. سوکمیته پیشنهاد نمود که مواد مربوط به بردگی و شکنجه و نیز تساوی در برابر قانون و حق رجوع به محاکم ملی صالحه به دو قسمت تقسیم شوند. گزارش سوکمیته در جلسات 175 تا 178 (4 تا 6 دسامبر 1948) کمیته سوم به دقت مورد بازبینی و موافقت قرار گرفت.

پس از آنکه محتوی و ترتیب اعلامیه بطور جداگانه مورد تصویب کمیته سوم قرار گرفتند، درباره کل متن رای گیری به عمل آمد که در نتیجه، پیش نویس اعلامیه با 29 رای موافق، 7 رای ممتنع و بدون رای مخالف به تصویب رسید. در جلسه 179 کمیته سوم (7 دسامبر 1948)، نماینده اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی دلایل خود را برای دادن رای ممتنع درباره پیش نویس اعلامیه بدین صورت بیان داشت که بیشتر اصلاحیه های کشورش مورد قبول قرار نگرفته و متنی که در جلسه 178 تصویب شده است عملاً برابر با پیش نویس اولیه بوده و از اینرو مورد رضایت کشورش نیست. وی سپس پیشنهاد نمود که مجمع عمومی، تصویب پیش نویس مصوب کمیته سوم را بدلیل اینکه « در بسیاری از مواد به اصلاحات عمده » نیاز دارد، تا جلسه آتی مجمع به تعویق اندازد. نمایندگان بلاروس و اوکراین از این پیشنهاد شوروی پشتیبانی کردند. نمایندگان ایالات متحده، فیلیپین، فرانسه و اکوادور با پیشنهاد شوروی مخالفت کرده و اظهار داشتند که کمیته قبلاً پیش نویس اعلامیه را تصویب نموده است و عمل نماینده شوروی غیر قانونی است. پیشنهاد شوروی با 6 رای موافق، 26 رای مخالف و 1 رای ممتنع تصویب نشد.

مرحله 8 - بررسی نهائی پیش نویس در مجمع عمومی با حضور کلیه اعضا مجمع عمومی سازمان ملل در جلسات 9 و 10 دسامبر 1948 که با حضور کلیه اعضا در پاریس تشکیل شد، پیش نویس اعلامیه جهانی حقوق بشر را مورد بررسی نهائی قرار داد. در این جلسات، نمایندگان سی و پنج کشور ابراز نظر نمودند ولی بسیاری از آنها نکاتی را متذکر می شدند که قبلاً در کمیته سوم هم بیان شده بود. هنگام تقدیم پیش نویس اعلامیه جهانی حقوق بشر به مجمع عمومی سازمان ملل متحد جهت بررسی نهائی و تصویب، خانم النور روزولت رئیس کمیسیون حقوق بشر اظهار داشت: « امروز ما در آستانه یک واقعه بزرگ در حیات سازمان ملل متحد و بشریت قرار گرفته ایم».

نظرات موافق

نماینده لبنان گفت: اعلامیه، نمودار یک مرحله مهم از تاریخ انسانیت است. وی گفت پیش نویس این اعلامیه بر مبنای قاطع بین المللی استوار است زیرا که پیش نویس اولیه بخش حقوق بشر دبیرخانه نه تنها مجموعه صدها پیشنهاد توسط دولتها و افراد عادی بوده است، بلکه قوانین و مقررات همه اعضای سازمان ملل را نیز در بر گرفته است. نماینده ایالات متحده گفت: اعلامیه از علاقه عمیق به صلح نشأت گرفته و بر مبنای این اعتقاد است که انسان می بایست آزاد باشد تا بتواند شخصیت خود را به حد کمال توسعه داده و حیثیت اش مورد احترام باشد. نماینده شیلی گفت: از وقتی که اعلامیه تصویب شود دیگر هیچ کس نمی تواند به حقوقی که در آن اعلام گردیده تجاوز کند، ولی مطرود جامعه بین المللی نگردد. نماینده فرانسه گفت: اعلامیه قویترین و فوری ترین اعتراض انسانیت بر ضد ظلم است. نماینده فیلیپین گفت: در جلسه سوم مجمع عمومی، سازمان ملل برای زنده بودنش امتحان پس میدهد. در این لحظه خطیر و در مقابل یک دنیای نگران، سازمان ملل با بوجود آوردن این اعلامیه، بقای خودش را تضمین می کند. نماینده ايسلند گفت:

اعلامیه، مقدمه قانون اساسی آینده جهان است. نماینده بریتانیا گفت: تهیه پیش نویس اعلامیه، نشانی در جاده پیشرفت انسان است. وی گفت که هیچگاه سابقه نداشته است که این همه کشور بهم پیوندند و بر سر آنچه که آنرا حقوق بنیادین فرد می نامند، موافقت کنند. نماینده دانمارک گفت: اعلامیه، وعده ای را که در مورد برابری مرد و زن در منشور سازمان ملل داده شده است، به یک واقعیت زنده تبدیل کرده است. نماینده کانادا گفت: اعلامیه از کمال مطلوب نشأت گرفته و بیانگر شرافتمندانه ترین اصول و آرزوهاست. نماینده بولیوی گفت: انسانیت وارد مرحله جدیدی میشود که می بایستی به تدوین یک قانون اساسی بین المللی بیانجامد که در آن حق حاکمیت دولتها، بنفع فرد انسانی محدود گردد. بسیاری از نمایندگان به جهانشمول بودن اعلامیه و روحیه مصالحه ای که در تدوین آن بکار رفته است، اشاره کردند. نماینده شیلی گفت: نمایندگان 58 کشور متمدن موفق شدند که بر اختلافات عقیدتی و قضائی خود فائق آمده، بر روی یک اعلامیه برای حقوق بشر موافقت کنند. نماینده فرانسه گفت: عمده ترین نکته جدید اعلامیه، جهانشمول بودن آنست. وی گفت به علت جهانی بودن، این اعلامیه از دیدگاه وسیعتری نسبت به اعلامیه های ملی برخوردار است. نماینده استرالیا گفت: پس از پذیرش و تصویب توسط اکثریت اعضای سازمان ملل، این اعلامیه با قدرت و اختیارات بسیار وسیعتری به جهان عرضه خواهد شد. وی معتقد بود که همه بشریت در تهیه پیش نویسی که به ثمر رسیده است، شرکت داشته است. نماینده برزیل گفت: اعلامیه، نه منعکس کننده نقطه نظرات مردمی خاص است، و نه بیان کننده یک دکترین سیاسی و یا نظام فلسفی ویژه. بلکه اعلامیه، نتیجه همکاری معنوی و اخلاقی بسیاری از کشورها است. نماینده نیوزلاند گفت: تهیه و تدوین اعلامیه کار مشکلی بوده است زیرا که تالیف کنندگان آن دارای سوابق اجتماعی، اقتصادی و فلسفی متفاوتی بودند. ولی ثابت شد که با حسن نیت و علاقه صمیمانه به همکاری، می توان نظرات متباین را با یکدیگر آشتی داد. نماینده هلند گفت: اگرچه اعلامیه برای دولتها لازم الاجرا نیست، ولی دارای یک نیروی عظیم اخلاقی است و برای همه آنهایی که جهت اعتلای استانداردهای مادی و معنوی زندگی تلاش می کنند، به عنوان یک چراغ راهنما مورد استفاده خواهد بود. نماینده مکزیک گفت: اعلامیه، به عنوان مبنای به حقیقت پیوستن یکی از والاترین اهداف سازمان ملل یعنی توسعه و تشویق احترام جهانی به حقوق بشر محسوب میشود. نماینده نیوزلاند گفت: اعلامیه، به عنوان بیان اصول، فقط دارای نیروی اخلاقی است. نماینده اروگوئه گفت: اعلامیه، مکمل طبیعی منشور ملل متحد است و از اینرو تنفیذ و احترام نهادن به مواد آن یکی از تعهدات کشورهای عضو است. نماینده سوریه گفت: طی قرنهای استبداد، تمدن بتدریج پیشرفت کرده است تا نهایتاً اعلامیه حاضر تدوین شده است. اعلامیه کار چند نماینده مجمع و یا شورای اقتصادی و اجتماعی نیست بلکه دستاورد نسل های انسانی است که برای این هدف کار کرده اند و اکنون مردم جهان می بینند که هدفشان توسط سازمان ملل بدست آمده است. نماینده لبنان گفت: با قبول منشور ملل متحد، اعضای سازمان ملل قبلاً بطور رسمی تعهد کرده اند که در پیشبرد و گسترش احترام به حقوق بشر و آزادی های اساسی کوشا باشند ولی این اولین بار است که حقوق بشر و آزادی های اساسی به تفصیل بیان شده است. از اینرو، هر دولتی می داند که خود را تا چه حد متعهد نموده است و در صورت عدم اجرای تعهد، هر شهروندی میتواند به دولت خود اعتراض کند. وی خاطر نشان ساخت که اعلامیه وسیله مفیدی برای انتقاد بوده و باعث تغییر در روشهای حقوقی کنونی خواهد شد.

نظرات موافق با برخی ملاحظات

در این میان، کشورهای هالند، بلژیک، کانادا و مصر ضمن حمایت شورانگیز از اعلامیه، از برخی جنبه های آن ابراز ناخشنودی کردند. نماینده هلند از اینکه مبنای الهی انسان و سرنوشت فنا ناپذیر آن در اعلامیه قید نشده است، اظهار تأسف کرد. نماینده بلژیک آرزو داشت که مبنای واقعی برابری حقوق یعنی منشاء مشترک و سرنوشت همه انسانها در اعلامیه قید میگردد. نماینده کانادا معتقد بود که زبان اعلامیه دارای کلمات مبهم و غیردقیق است و اگر چنانچه متن اعلامیه قبل از ارائه به مجمع عمومی، توسط کمیسیون بین المللی حقوق بررسی میشد، این اشکال بر طرف می گردید. نماینده مصر با توجه به ماده مربوط به ازدواج بدون هیچگونه محدودیت از نظر نژاد، ملیت یا مذهب گفت که در کشور او و تقریباً در همه کشورهای مسلمان، برخی محدودیت ها در مورد ازدواج زنان مسلمان با مردان غیر مسلمان وجود دارد. این محدودیت ها یک خصلت مذهبی است که از اصول مذهبی مسلمانان سرچشمه می گیرد و نمی توان آنرا نادیده انگاشت.

نظرات انتقادی

نمایندگان آفریقای جنوبی، شوروی، اوکراین، چکسلواکی، بلاروس، لهستان و یوگسلاوی اعلامیه را مورد انتقاد قرار دادند. نماینده آفریقای جنوبی گفت: اعلامیه، در مورد حقوق و آزادی ها، پا را بسیار فراتر از آنچه که در منشور ملل متحد آمده، گذاشته است. نماینده شوروی گفت: اعلامیه دارای کمبود ها و نواقص جدی است. برخی از مواد درباره موضوعات بسیار مهم نظیر برده داری و یا حق آموزش بسیار خلاصه بیان شده است. ماده مربوط به آزادی نشر عقاید، مسئله آزادی بیان را حل نمی کند زیرا که می بایستی از انتشار عقاید خطرناک نظیر عقاید جنجالیانه و فاشیستی جلوگیری نمود ولی همین ماده، آزادی انتشار عقاید عدالت جویانه و متعالی را تأمین نمی کند. برای موثر بودن آزادی بیان، کارگران باید بتوانند عقاید خود را ابراز دارند و بدین منظور مباحثی به وسایل چاپ و روزنامه دسترسی داشته باشند. وی هم چنین از نبود ماده ای که حقوق اقلیت های ملی را تضمین کند و حق حاکمیت دولت ها

را محترم بشمارد، ابراز تاسف کرد. نماینده اوکراین گفت: قبل از اینکه حق کار کردن، استراحت کردن، و آموزش عملی شود، می بایستی ابتدا سیستم اقتصادی بخش خصوصی را بطور عمده تغییر داد. برابری واقعی بین افراد بشر فقط تحت یک سیستم اقتصادی که تضمین کننده شرایط و فرصتهای برابر برای توسعه ظرفیتهای هر فرد باشد، امکان پذیر است و آنچه که در اعلامیه آمده است، برابری نیست. نماینده چکوسلواکی گفت: اعلامیه با روحیه انقلابی عجین نشده است، جسورانه و مدرن نیست و در آن، الغای مجازات اعدام در زمان صلح مورد موافقت قرار نگرفته است. اعلامیه فقط کمال مطلوب های متعالی را بیان داشته ولی هیچ وسیله ای برای اجرای آنها در زندگی سخت روزانه کارگران تامین نکرده است. نماینده بلاروس گفت: اعلامیه، فقط بیان حقوق بشر است و در آن هیچ ضمانتی برای حقوقی که بیان شده است، وجود ندارد. نماینده لهستان گفت: اعلامیه، فقط حقوق و آزادی های متعارف در مکاتب قدیمی آزادی خواه را بیان می دارد ولی اصلا این موضوع را بیان ننموده که در مقابل آن حقوق، فرد در برابر همسایگان، خانواده، هم حزبی ها و کشورش وظایفی دارد. هم چنین حقوق فرد برای تکلم به زبان خود و حفظ فرهنگ ملی کاملا نادیده گرفته شده است. وی گفت در واقع این اعلامیه در مقایسه با اعلامیه حقوق انسان و شهروند که بر اثر انقلاب فرانسه بوجود آمد، و مانیفست کمونیست که در یکصد سال قبل حقوق انسان را لازم شمرده، و نیز اصول الهام بخش انقلاب اکتبر، یک قدم به عقب است. نماینده یوگوسلاوی گفت: حقوق بشر که معمولا در برگزیده حقوق سیاسی و مدنی است، باید به حقوق اجتماعی نیز توسعه یابد.

در پایان نماینده هندوستان گفت: حق داشتن عقاید مختلف، یک حق مقدس است که مردمی که واقعا دموکراتیک هستند، آنرا حق طبیعی و رسمی خود می دانند. وی گفت، نظیر سایر کشورها، هندوستان هرگز با محدود کردن حقوق سیاسی بخاطر حقوق اجتماعی - هر چند اصیل - موافقت نخواهد کرد. نماینده بولیوی نظرات نمایندگان را بدین گونه جمع بندی نمود: در خلال تهیه و تدوین اعلامیه، دو مکتب فکری مخالف با یکدیگر برخورد کردند. از یک سو، نظریه شوروی که می خواهد « فرد، تحت سیطره دولت باشد» و از سوی دیگر، نظریه کلیه کشورهای دموکراتیک که « فرد را قادر می سازد تا دولت تشکیل دهد که به نوبه خود، می بایستی به حقوق فرد احترام بگذارد». وی گفت، مردم دموکراتیک از نظریه ای که در آن، خوشحالی انسانها تحت سیطره دولت های مقتدر کمونیست باشد، وحشت دارند. اصلاحیه های پیشنهادی

نماینده شوروی مجددا اعتراضات خود را نسبت به اعلامیه ابراز نموده و گفت که اعلامیه بر خلاف حق حاکمیت ملی است و از اینرو کاملا با اصول سازمان ملل متحد ناهماهنگ است.

وی اظهار داشت که استقلال و سعادت هر کشوری بر اساس حاکمیت ملی است و این اصل تنها ضامن کشورهای کوچک در مقابل مقاصد تجاوزگرانه دولت های قوی است. وی سپس چهار اصلاحیه نظیر آنچه که در کمیته سوم ارائه نموده بود، پیشنهاد کرد. یکایک این اصلاحیه ها مورد رای گیری قرار گرفت ولی هیچ کدام از آنها پذیرفته نشد. هم چنین پیشنهاد شوروی (که مورد تأیید بلاروس، چکوسلواکی، لهستان، اوکراین، و یوگوسلاوی بود) برای به تعویق انداختن تصویب اعلامیه تا چهارمین جلسه عادی مجمع عمومی رد شد. سپس رئیس مجمع عمومی پیشنهاد بریتانیا مبنی بر حذف یک ماده از اعلامیه و تلفیق آن با ماده دیگر را به رای گذاشت که مورد تصویب قرار گرفت.

تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر در مجمع عمومی سازمان ملل متحد پس از دو سال کوشش خستگی ناپذیر و 1233 رای گیری جداگانه در مورد هر کلمه، جمله، بند و ماده پیش نویس، در پاریس منعقد گردید، Palais de Chaillot جلسه تاریخی 10 دسامبر 1948 مجمع عمومی سازمان ملل متحد که در جهت تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر به رای نمایندگان کشورها گذاشته شد. در ابتدا، (A/III/217) قطعنامه شماره نماینده لهستان پیشنهاد نمود که هر یک از بندهای مقدمه و نیز یکایک مواد جداگانه مورد رای گیری قرار گیرند و سپس کل اعلامیه جهانی به رای نمایندگان کشورها گذاشته شد. پس از رای گیری بر روی یکایک بندهای مقدمه و هر یک از مواد سی گانه، کل اعلامیه به رای نمایندگان کشورها گذاشته شد. در نتیجه، اعلامیه جهانی حقوق بشر با 48 رای موافق، 8 رای ممتنع و بدون هیچ رای مخالف به شرح زیر به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید:

موافق (48): افغانستان، آرژانتین، استرالیا، بلژیک، بولیوی، برزیل، برمه، کانادا، شیلی، چین، کلمبیا، کاستاریکا، کوبا، دانمارک، جمهوری دومینیکن، اکوادور، مصر، السالوادور، حبشه، فرانسه، یونان، گواتمالا، هائیتی، ایسلند، هندوستان، ایران، عراق، لبنان، لیبیا، لوکزامبورگ، مکزیک، هلند، نیوزلاند، نیکاراگوئه، ناروی، پاکستان، پاناما، پاراگوئه، پرو، فیلیپین، تایلند، سوئد، سوریه، ترکیه، بریتانیا، ایالات متحده آمریکا، اروگوئه و ونزوئلا. ممتنع (8): اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، بلاروس، چکوسلواکی، لهستان، اوکراین، یوگوسلاوی، آفریقای جنوبی و عربستان سعودی.

مخالف (0)

غایب (2)

بر طبق مقدمه اعلامیه، حیثیت ذاتی کلیه اعضای خانواده بشری و حقوق یکسان و انتقال ناپذیر آنان، اساس آزادی و عدالت و صلح را در جهان تشکیل میدهد (حقوق انتقال ناپذیر آن حقوقی است که شخص به شخص به صرف انسان بودن دارای

آن حقوق بوده، هدیه ای نیست که توسط شخص دیگری به او اعطا شود و یا بتوان آنرا متوقف کرد و یا پس گرفت). ماده 1 اعلامیه میگوید تمام افراد بشر آزاد به دنیا می آیند و از لحاظ حیثیت و حقوق با هم برابرند. ماده 2 میگوید هرکس بدون تمایز از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده سیاسی، ملیت، وضع اجتماعی، ثروت و یا ولادت، می تواند از حقوق و آزادیهای مندرج در اعلامیه بهره مند شود. مواد 3 تا 21 حقوق مدنی و سیاسی، و مواد 22 تا 27 حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را مختصرا توضیح میدهند. مواد 28 و 29 نحوه تعامل شخص و اجتماع را بیان می کنند. ماده 30 راه را برای از بین بردن حقوق و آزادی های مندرج در اعلامیه توسط دولتها، جمعیت ها و افراد از طریق تفسیرها و فعالیت های مخالف روح و مفاد اعلامیه مسدود می کند. بعد از تصویب اعلامیه

از سال 1948 که اعلامیه جهانی حقوق بشر به تصویب رسید، نظام حکومتی هفت کشور از هشت کشوری که به اعلامیه جهانی رای ممتنع داده بودند، بکلی دگرگون شده است ولی تحقیقات پروفیسور هرست هانوم نشان می دهد که قوانین اساسی حداقل بیست و شش (26) کشور بطور واضح به برتری اعلامیه (Hannum Hurst) جهانی حقوق بشر بر قوانین داخلی ایشان اشاره کرده اند. برای مثال: ماده 31 قانون اساسی کامبوج «... با برسمیت شناختن و احترام به حقوق بشر بر طبق موازین منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق ها و قراردادهای مربوط به حقوق بشر، و حقوق زنان و کودکان» و یا مقدمه قانون اساسی گینه استوایی «... و تاکید قاطع بر حقوق و آزادیهای انسان که در اعلامیه جهانی حقوق بشر 1948 تعریف و تقدیس شده است» و یا ماده 1 قانون اساسی حبشه «حقوق انسانی هر شخص بر مبنای اعلامیه جهانی حقوق بشر سازمان ملل که در 10 دسامبر 1948 توسط مجمع عمومی تصویب و اعلام گشت، بطور کامل و بدون هیچگونه محدودیت مورد احترام می باشد» و یا مقدمه قانون اساسی گابن «با تأیید قاطع بر پیروی از حقوق بشر و آزادی های اساسی که در... اعلامیه جهانی حقوق بشر 1948 تقدیس گردیده...» و یا مقدمه قانون اساسی هائیتی «...در تطابق با اعلامیه استقلال 1884 و اعلامیه جهانی حقوق بشر 1948...» و یا ماده 46 قانون اساسی نیکاراگوئه «... احترام بی نهایت به حقوق بشر و پیشبرد و حفاظت از آن و کاربرد کامل حقوقی که در اعلامیه جهانی حقوق بشر،... میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل» و یا مقدمه قانون اساسی نیجریه «... پیوستگی به اصول دموکراسی و حقوق بشر همانطور که در... اعلامیه جهانی حقوق بشر 1948 تعریف شده است» و یا ماده 16 قانون اساسی پرتغال «مواد قانون اساسی و قوانین مربوط به حقوق بنیادی، در هماهنگی با اعلامیه جهانی حقوق بشر قرائت و تفسیر خواهند شد» و یا ماده 20 قانون اساسی رومانی «مواد قانون اساسی مربوط به حقوق و آزادی های شهروندان بر طبق اعلامیه جهانی حقوق بشر، تفسیر و اجرا می شود» و یا مقدمه قانون اساسی سنگال «اعلام پیوستگی قاطع به... حقوق بنیادی همانطور که در... اعلامیه جهانی حقوق بشر 1948 آمده است» و یا ماده 9 قانون اساسی تانزانیا «حفاظت و نگهداری از کرامت انسانی بر طبق اعلامیه جهانی حقوق بشر» و یا ماده 10 قانون اساسی اسپانیا «استاندارد حقوق و آزادی های شناخته شده در قانون اساسی، در تطابق با اعلامیه جهانی حقوق بشر و... تفسیر خواهد شد». مفاهیم و مواد اعلامیه جهانی حقوق بشر در بسیاری از معاهدات منطقه ای و بین دول گنجانیده شده و به عنوان پشتوانه بیش از دویست مدرک حقوق بشری که بخشی از جهان امروز ما هستند، در آمده است. تا سال 1995، رای 23 دادگاه در فرانسه، 6 دادگاه در استرالیا، 7 دادگاه در هندوستان، 9 دادگاه در هلند، 11 دادگاه در بریتانیا، 89 دادگاه در ایالات متحده و 11 دادگاه در سایر کشورها با توجه به اعلامیه جهانی حقوق بشر صادر شده است. این نشان دهنده وزن اخلاقی اعلامیه در بسیاری از کشورها است. تلاش چندین سازمان غیر دولتی بین المللی (نظیر عفو بین الملل، دیده بان حقوق بشر و فدراسیون بین المللی جامعه های حقوق بشر)، صدها سازمان غیر دولتی ملی و نیز فعالیت افتخاری هزاران روشنفکر حقوق بشری در کشورهای مختلف جهان، همه نشانگر آگاهی، و تعهد ایشان در پیاده کردن مفاد اعلامیه جهانی حقوق بشر است.

همانطور که قبلا اشاره شد، اعلامیه جهانی حقوق بشر فقط قسمت اول اسناد بین المللی حقوق بشر می باشد. پس از تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر، مجمع عمومی ملل متحد تصمیم گرفت که پیش نویس دو میثاق بین المللی که ترجمان روشن و دقیق دو گروه از حقوق های مندرج در اعلامیه (یعنی حقوق مدنی و سیاسی، و حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) باشند، را تهیه کند. بحث و بررسی بر روی مواد این دو میثاق توسط کشورهای عضو سازمان ملل، 18 سال به طول انجامید تا سر انجام در سال 1966 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی و میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که برای کشورهای امضاء کننده، تعهد آور و لازم الاجرا هستند، به اتفاق آرا به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید.

منبع قابل استفاده: لیبرال دمکرات، اعلامیه جهانی حقوق بشر، تاریخ تشکیل ملل متحد، جهان بسوی صلح و عملکرد ملل متحد.